

REVY

FORÅR 2024

Forpligtet på verdensmål

Som det indtil videre eneste FFU-bibliotek opnåede Syddansk Universitetsbibliotek verdensmåls-certificering i 2023. Nu skal de gode intentioner omsættes til praksis gennem vidensformidling og nye vaner – og man deler gerne erfaringer, hvis andre biblioteker ønsker at følge samme spor.

Side 8

Informationskompetencer under pres

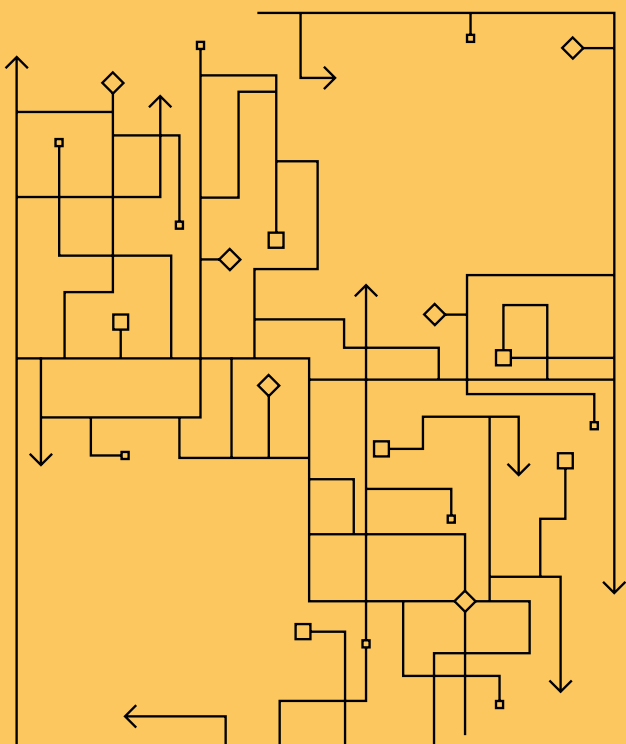
De unges informationskompetencer er ikke gode nok, og udviklingen inden for AI kan potentielt gøre udfordringerne større. Sådan lyder det fra Tænketanken Fremtidens Biblioteker, der leder et nyt statsstøttet projekt, som gennem bredt samarbejde mellem partnere i bibliotekssektoren skal danne afsæt for forbedring af de unges informationskompetencer.

Side 18

1

Indhold

- 3: Bestyrelsen tager ordet
- 4: Rundt om kandidatreformen
- 8: Mange bække små – fører til verdensmål
- 11: I krydsfeltet mellem tradition og transformation
- 14: #biblioteksblik
- 15: Fra 200.000 tweets til klassisk humanistisk nærlæsning
- 18: Nyt projekt skal løfte unges informationskompetencer
- 22: Diamant-jubilæum
- 24: Stafetten

↑ Forsideillustration: Asmus Lauridsen. Motiv: inspireret af krydsfelter, informationssystemer og elektriske forbindelser

Skribenter i dette nummer

Rasmus Hage Dalland,
redaktør og journalist

Lotte Thing Rasmussen,
specialkonsulent, Syddansk Universitetsbibliotek

Emilie Ullerup,
informationsspecialist, Det Kgl. Bibliotek

Max Odsbjerg Pedersen,
informationsspecialist, AU Library

Helle Strandgaard Jensen,
lektor i Historie og Klassiske Studier, Aarhus
Universitet.

Redaktion

Rasmus Hage Dalland
Redaktør REVY – tlf. 24946936
rasmusdalland@hotmail.com

Annette Refn, DTU Bibliotek
anre@dtu.dk

Mette Buje Grundsøe, AUB
mbg@aub.aau.dk

Tina Lund, KUB Frederiksberg
tilu@kb.dk

Kerstin Hundahl, UCL Biblioteket Jelling og Vejle
kehu@ucl.dk

Kommende udgivelser og afleveringsfrister:

REVY 2, sommer 2024
Udkommer 1. juni, afleveringsfrist 10. maj.

REVY 3, efterår 2024
Udkommer 1. september, afleveringsfrist 10. august.

Vil du skrive for REVY? Tøv ikke med at kontakte redaktør Rasmus Hage Dalland. REVY tager imod artikler (se vejledning på dfdf.dk), men har du et udkast til en artikel, en idé eller tips til en god historie, hører redaktionen også gerne fra dig.

Oplag: 725

Årgang: 47

ISSN: 1904-1969

ISSN (online): 1904-1977

Tryk: Strandbygaard Trykkeri

Grafisk design: Omløb

Bestyrelsen tager ordet

FFU-bibliotekernes foranderlige landskab

På FFU-bibliotekerne er forandringer en del af hverdagen; vi navigerer i nye værktøjer og systemer, implementerer nye arbejdsprocesser, organisationsforandringer og fusioner, introducerer ny teknologi, nye services og byder løbende nye kolleger velkommen.

I et så foranderligt landskab er det betryggende at have faste faglige holdepunkter, som for eksempel DFFU samt fagforeningerne Dansk Magisterforening (DM), HK og Forbundet for Kultur og Information (KI). Sidste efterår valgte KI's medlemmer at fusionere med DM, men hvad betyder denne fusion egentlig for sektoren, og hvorfor er det noget, DFFU beskæftiger sig med?

DFFU har altid betragtet samarbejde og netværksdannelse som en af foreningens kerneopgaver, og vi har længe haft et godt samarbejde med KI. Samarbejdet har især fungeret som et bindeled mellem FFU-bibliotekerne og folkebibliotekssektoren, hvor DFFU og KI sammen med andre interessenter i Bibliotekernes Dialogforum diskuterer nogle af de strategiske udfordringer, som vi står over for, herunder unges informationskompetencer, AI-udviklingens betydning for fremtidens uddannelser samt besparelser på og nedlæggelser af eksempelvis gymnasiebiblioteker og bibliotekarstillinger. KI's plads i Bibliotekernes Dialogforum bliver overtaget af DM.

Vi ser frem til, at udviklingen omkring de FFU biblioteksfaglige udfordringer vil fortsætte med DM og hvordan en, forhåbentligt, stærkere stemme kan sætte FFU-Bibliotekerne på dagsordenen også uden for sektoren. Efterhånden som vores opgaver flyttes fra de fysiske samlinger til udvikling af vores services, er det vigtigt, at FFU-bibliotekerne og DFFU's bestyrelse sørger for at være synlige omkring vores fokusområder, herunder forskerservice, digitalisering og akademisk informationskompetence. Her er DM en vigtig medspiller,

som kan blive en central samarbejdspartner på grund af fagforeningens store netværk og politiske forbindelser, ikke mindst inden for forskning og uddannelse.

Forbundet Kultur og Information har for mange været med til at skabe en følelse af identitet og fællesskab i sektoren i den udviklingsproces vi har gennemgået, hvor medarbejderstaben nu består af mange forskellige faglige baggrunde. At KI nu er blevet en del af DM betyder, at endnu flere biblioteksmedarbejdere er organiseret under én og samme paraply, hvilket på den ene side er en mulighed for at samle vores medarbejdere med forskellige baggrunde, men på den anden side risikerer at udviske den specifikke fagidentitet, som bibliotekarer traditionelt har haft. Derfor er det bestyrelsens holdning, at DFFU's arbejde med at skabe fællesskab og opdyrke en stærk fælles identitet på tværs af FFU-bibliotekerne er vigtigere end nogensinde.

Vores fora, netværksmøder, temadage, konferencer og ikke mindst fagbladet REVY bidrager til at skabe et stærkt fællesskab blandt biblioteksprofessionelle på tværs af organisationer. Det er DFFU's absolutte hovedprioritet at understøtte kompetenceudvikling og videndeling indenfor og på tværs af sektoren. DFFU og KI har sammen haft et stort fokus på, at biblioteksprofessionelle har haft adgang til relevant (efter)uddannelse af høj kvalitet. Dette fokus er fortsat meget vigtig for DFFU. I 2024 kommer der en ny strategi fra DFFU, hvor kommunikation og synlighed kommer til at spille en større rolle. Bestyrelsen håber, at vi med DM's hjælp kan styrke vores indsats på disse områder.

Det faktum, at flere kollegaer nu er organiseret i samme fagforening, og at denne fagforening repræsenterer en bred vifte af faggrupper, understreger vigtigheden af, at DFFU positionerer sig i dette nye landskab.

Rundt Om Kandidat- reformen

Mens vi venter på kandidatudvalgets afrapportering, har REVY spurgt sig for i uddannelsessektoren for at finde ud af, hvad kandidatreformen kan komme til at betyde for universitetsbibliotekerne.

□ **Rasmus Hage Dalland, redaktør REVY**

Regeringen og fire aftalepartier blev i sommeren 2023 enige om en rammeaftale for fremtidens kandidatuddannelser. Aftalen betyder, at 30 procent af kandidatuddannelserne samlet set skal forkortes eller omlægges til erhvervskandidater. Samtidig lægges der op til at nedskære otte procent af bacheloroptaget. Mens fordelingen på de forskellige fagområder er mere eller mindre fastlagt, er der stadig uklarhed omkring reformens endelige udtryk.

Lige nu arbejder et kandidatudvalg på den endelige udformning og vil komme med deres anbefalinger i efteråret 2024. På REVY er vi knap så tålmodige, og derfor har vi spurgt os for i uddannelseslandskabet for at finde ud af, hvad reformen – med alle forbehold – kan komme til at betyde for universitetsbibliotekerne.

“ Man kunne jo godt overveje, om man som samlet sektor skulle byde ind på erhvervskandidatuddannelserne og lave nogle, der er biblioteksrettede. Både i forhold til at forstå biblioteksvæsnet og sammenhængene, men også i forhold til at udvikle kompetencer inden for fx katalogisering eller informationssøgning.

–Tine Segel, DM

En bibliotekar er en funktion

Bibliotekschef på SDU, Bertil Dorch, er først og fremmest opmærksom på, i hvilket omfang bibliotekerne står over for at skulle tilpasse deres udbud af tjenester til de nye kandidatstuderende.

”Hvis man forestiller sig, at der med reformen bliver mindre tid til en kandidatstuderende til at nå igennem det, der forventes, så kan det være, at bibliotekerne skal ind og understøtte dem. Så på den måde kan det være, at vi skal tilpasse vores udbud af tjenester og services til nogle kandidatstuderende, som har mere travlt eller som tilrettelægger deres studie på en anden måde.”

I det hele taget er Bertil Dorch af den opfattelse, at kandidatreformen betyder tilpasning, snarere end omvæltning for universitetsbibliotekerne. Det gør sig også gældende for bibliotekernes rolle i at understøtte de faglige miljøer, hvor der kan ske nogle vægtforskydninger.

”Men det er en udvikling, der ikke er ny. Humaniora er fx generelt blevet mindre, mens naturvidenskabelige og tekniske fag er blevet relativt større. I og med at ønskerne til biblioteket fra humaniora-studerende og ingeniører er meget forskellige, så vil der også ske nogle skift på det helt overordnede plan. Men det er jo en bevægelse, der er foregået løbende gennem de sidste 5-10 år, så det er jeg ikke bekymret for, at vi kan tilpasse os.”

Hvad angår rekruttering af fremtidige medarbejdere til universitetsbibliotekerne, er Bertil Dorch heller ikke synderlig bekymret.

”Der findes jo ikke biblioteksuddannelser på samme måde, som der gjorde tidligere. Og derfor rekrutterer vi selvfølgelig også bredt blandt alle mulige andre akademikere. Derudover har vi haft tradition for, at nye kolleger er blevet sidemandsoplært, fordi det er sjældent, at nye medarbejdere fra start kommer med hele pakken af kompetencer i forhold til det eksisterende behov. Om en kandidatuddannelse bliver kortere eller længere betyder ikke det store, for de bliver alligevel udlært og uddannet hos os, kan man sige. Så det vil vi jo så skulle fortsætte med,” siger han.

I det hele taget er bibliotekssektoren ifølge Bertil Dorch inde i en udvikling, hvor det er kompetencer, snarere end uddannelse, der definerer hvad en bibliotekar er. Og i den sammenhæng kommer kandidatreformen hverken til at gøre fra eller til.

”Som sektor har vi jo gennem de sidste 10-15 år oplevet, at biblioteksstyrelsen og Biblioteksskolen er blevet nedlagt, mange universitetsbiblioteker er blevet lagt sammen og fagforbundet for bibliotekarer er blevet indfuseret hos magistrerne – så vi er et sted, hvor den klassiske forståelse af en bibliotekar er væk. Men det er bibliotekerne ikke. Så mere end at være en uddannelse, så er det en funktion. Det betyder, at det er de opgaver, bibliotekerne skal løfte i fremtiden, der vil definere bibliotekaren, og ikke uddannelserne. Og i den sammenhæng kan man holde øje med, om der med kandidatreformen også kan blive skabt nyt uddannelsesindhold, man nemmere kan se anvendt i forskningsbibliotekernes moderne portefølje af tjenester, fx datalogiske kompetencer.”

Umuligt travlt

Jens-Erik Mai er professor i Information og institutleder på Institut for Kommunikation på KU – et af de uddannelsesområder, bibliotekerne traditionelt rekrutterer medarbejdere fra – og så er han selv uddannet fra Danmarks Biblioteksskole. Men som Bertil Dorch påpeger han, at rekrutteringen af medarbejdere til universitetsbibliotekerne i dag er bredere, og snarere retter sig mod bestemte kompetencer end bestemte uddannelser. Derfor vil kandidatreformen næppe betyde det store i den sammenhæng. Og da reformen, som den ser ud nu, ikke lægger op til at fjerne eller nedlægge uddannelser, tror han heller ikke forskningsmiljøerne og bibliotekernes rolle i dem bliver synderligt udfordret.

Mere end at være bekymret for kandidatreformens påvirkning på bibliotekssektoren, er Jens-Erik Mai mest af alt skeptisk over for det faktum, at politikerne blander sig i, hvordan universiteterne skal drive universitet.

”Det at udvikle og lave andre typer uddannelserne er vi ikke skeptiske over for, for det er vi sådan set gode til at gøre i forvejen. Men at man fra politisk hold siger, at vi skal i drive uddannelse på en bestemt måde – det synes vi bare er dårlig praksis,” siger han.

Og så er der tidsaspektet. Ifølge det nuværende forslag skal de nye erhvervs kandidater være klar til optag i 2028, og de første bachelorer, der har mulighed for at tage dem, bliver optaget i 2025. Men eftersom bachelorerne skal vide, hvilke kandidatuddannelser de har retskrav på, når de påbegynder deres uddannelse, skal erhvervs kandidaternes endelige udformning lægge klar på samme tid. Dermed har man godt halvandet år til at blive enige om, hvordan de skal se ud, og hvad de skal indeholde. Og hvis man har in mente, at kandidatudvalget først kommer med deres anbefalinger i oktober i år, så har man travlt. Faktisk umuligt travlt, mener Jens-Erik Mai.

”Med de nuværende procedurer og regler for, hvordan man laver studieordninger, så kan det praktisk talt ikke lade sig gøre. Men vi må se, om retskravsreglerne bliver lavet om som en del af det her. Det kunne man jo godt forestille sig.”

Glem ikke fordybelsen

Blandt de studerende er der en udbredt opfattelse af, at kandidatreformen svækker den faglige fordybelse på uddannelserne. Det mener i hvert fald Esben Bjørn Salmonsens, som er forperson i Danmarks Studerendes Fællesråd (DSF).

”Den samlede reform-profil betyder, at vi får dårligere universitetsuddannelser i fremti-

“ Det er de opgaver, bibliotekerne skal løfte i fremtiden, der vil definere bibliotekaren, og ikke uddannelserne. Og i den sammenhæng kan man holde øje med, om der med kandidatreformen også kan blive skabt nyt uddannelsesindhold, man nemmere kan se anvendt i forskningsbibliotekernes moderne portefølje af tjenester, fx datalogiske kompetencer.

– Bertil Dorch, bibliotekschef SDU

den. Det er på kandidaten, den dybe faglighed i mange tilfælde ligger, og flere af dem står til at blive halveret. Det er grundlæggende vores største bekymring – hvordan får vi fordybelsen med, når det for nogen skal gå hurtigere med at blive færdig? Og det er bare rigtig ærgerligt, at man fra politisk hold ikke prioriterer at investere i uddannelse, for det er jo trods alt det, vi skal leve af i fremtiden.”

Esben Bjørn Salmonsens sidder selv i kandidatudvalget på vegne af de danske studerende, og her vil han sammen med Lauge Lunding Bach, uddannelsespolitisk næstforperson i DSF, blandt andet kæmpe for at undgå skævvridning i uddannelseslandskabet.

”Det er vigtigt, at vi ikke kommer til at nedprioritere nogle fagområder over andre, så man kommer til at ødelægge nogle af de forsknings- og uddannelsesmiljøer, der er brugt meget tid på at opbygge. Og så skal vi være enormt opmærksomme på, at der ikke kommer sådan en konkurrence-skævvridning med a og b kandidater, hvor de dygtige kan tage en 2-årig kandidat i København, mens andre kun kan tage en 1-årig i Aalborg. Vi skal sørge for, at alle universiteter i Danmark fortsat får mulighed for at udbyde dybe forskningsbaserede uddannelser.”

Når det kommer til de nye erhvervs kandidater, handler det for Esben Bjørn Salmonsens om at finde en god balance mellem at være studerende og arbejdstager.

”For nogle vil den her kombination mellem at arbejde og studere helt klart være spændende – at få en mere hands on tilgang, hvor man lærer, hvordan man bruger sin faglighed ude i virkeligheden. Men det kræver, at balancerne er rigtige. Vi synes, at den ugentlige arbejdstid på en erhvervs kandidat skal

ned på 20 timer mod de nuværende 25, hvis ikke længere ned. Og så skal man skabe noget fleksibilitet i erhvervskandidatordningen, ikke bare for universiteterne og arbejdsgiveren, men også for de studerende, for at få det til at give mening.”

Potentiale i erhvervskandidater

Da store dele af kandidatreformen i sin nuværende form er lagt an på erhvervsforløb, er det ikke en reform, universiteterne kan løfte alene. Derfor er det også vigtigt, at arbejdsgiverne vil være med – og at de forpligter sig på at skabe gode rammer om de studerende. Det mener Tine Segel, forperson i DM Digi og næstforperson i Kultur og Medier, der organiserer forbundets biblioteksansatte.

”Uanset hvilken model, man ender på, så handler det om, at kandidaterne får et solidt fagligt fundament og har en stærk tilknytning til studiet, også når de er i et forløb hos arbejdsgiveren. Det er et ansvar, arbejdsgiverne også skal tage på sig. Det er vigtigt, at de studerende ikke bliver ’ren arbejdskraft’, men at man anerkender, at de sådan set kommer med den nyeste faglige viden og teori, som jo også gør dem attraktive for arbejdsgiverne.”

Tine Segel mener, man med fordel kan se til, hvordan man har gjort i brancher uden for bibliotekssektoren, fx med elevuddannelser inden for administration eller finansøkonomi, hvor man både skal tage højde for læringsmål, men også bidrage til arbejdspladsen.

”Men helt generelt er det vigtigt, at det er tydeligt, hvad de studerende og arbejdsgiverne forpligter sig på,” siger hun.

Desuden ser Tine Segel et potentiale for bibliotekssektoren i de nye erhvervskandidater. Hun gør opmærksom på, at man aktuelt i Bibliotekernes Dialogforum har drøftelser om potentielle rekrutteringsudfordringer i sektoren og behovet for at tiltrække kandidater med specifikke biblioteksfaglige kompetencer.

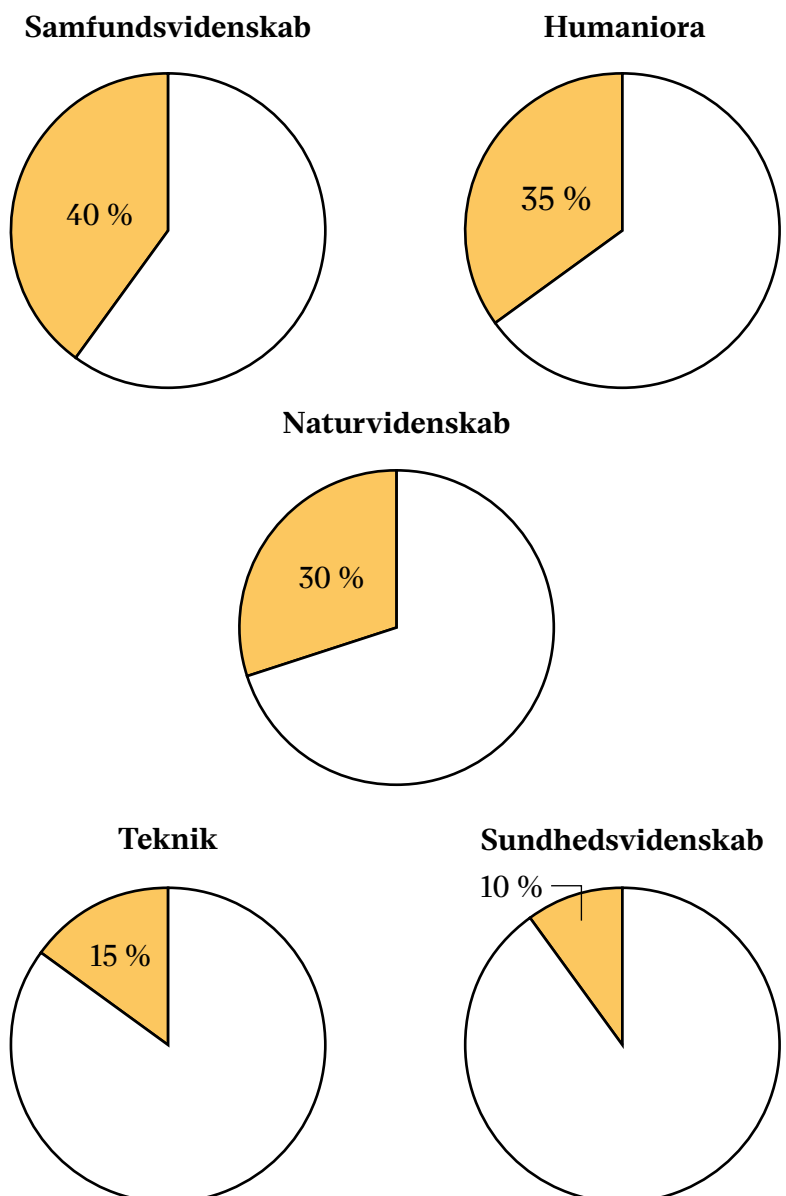
”I den sammenhæng kunne man jo godt overveje, om man som samlet sektor skulle byde ind på erhvervskandidatuddannelserne og lave nogle, der er biblioteksrettede. Både i forhold til at forstå biblioteksvæsnen og sammenhænge, men også i forhold til at udvikle kompetencer inden for fx katalogisering eller informationssøgning,” siger hun.

”Når jeg lytter mig frem til, at der efterspørges biblioteksfaglige kompetencer rundt omkring i sektoren, så kunne man måske tænke en erhvervskandidat ind i den sammenhæng frem for at vente og se, om der skabes en tilrettet uddannelse. Men det er afgørende, at rammerne om de nye erhvervskandidatuddannelser er attraktive for både de studerende og arbejdsgiverne.”

Omlægning af kandidatuddannelserne

Regeringen, SF, Danmarksdemokraterne, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti indgik i sommeren 2023 en rammeaftale om reform af kandidatuddannelserne. Aftalen betyder, at **10 procent** skal optages på nye forkortede kandidatuddannelser (1 ¼ år eller 75 ECTS) og **20 procent** skal optages på nye erhvervskandidater. Optaget af bachelorer skal nedskæres med **8 procent** fra 2025.

Andelen af kandidatuddannelser der forkortes

Mange bække små – fører til verdensmål

I 2023 opnåede Syddansk Universitetsbibliotek verdensmåls-certificering. 'Big whoop,' tænker du måske – alle kan da skrive en handleplan på et stykke papir. Selve handleplanen og certificeringen var faktisk også den nemme del. Nu kommer den svære

□ **Lotte Thing Rasmussen**, specialkonsulent, Syddansk Universitetsbibliotek

Hvad vil et universitetsbibliotek med en verdensmåls-certificering, hvor vi i bedste fald slipper mere eller mindre ubemærket afsted med noget generisk formidling om verdensmål og bæredygtighed, og i værste fald risikerer beskyldninger om greenwashing?

"Vi forpligter os. Certificeringen markerer netop vores forpligtelse til at styrke bæredygtige initiativer og understreger, at biblioteker spiller en central rolle i at fremme bæredygtighed og opfyldelsen af FN's Verdensmål, både som bibliotek og som en del af SDU", siger Bertil Dorch, bibliotekschef på Syddansk Universitetsbibliotek.

I 2019 meldte SDU ud, at FN's 17 Verdensmål skulle indarbejdes som en integreret del af universitetets virke. Allerede nogle måneder forinden havde Bertil Dorch nedsat bibliotekets eget bæredygtighedsudvalg. Om end verdensmålene ikke længere er eksplicit formuleret i universitetets strategi, er bæredygtighed fortsat integreret i universitetets strategiske indsats, og arbejdet med især klimaplan og klimamål er indlejret i organisationen.

↑ **Foto:** Vibeke Sofie Sandager Rønnedal.
Pop-up genbrugsbutik på biblioteket i Sønderborg i samarbejde med Røde Kors.

← Foto: Lotte Thing Rasmussen. UGE17 2023. Jan og Marlene fra SDU Teknisk Service havde en stand på biblioteket to dage i UGE17, hvor der var affaldssorteringsquiz

”Bæredygtighed er et mindset, vi fortsat skal arbejde med - en kulturforandring, der skal italesættes igen og igen, for forandringer og fælles forståelse sker ikke af sig selv. Utopien er, at bæredygtighedsudvalget på et tidspunkt ikke er nødvendigt mere, fordi tankegangen og handlingerne er fuldt ud implementeret, så vi ikke mere behøver at pege eksplicit på, hvordan bæredygtighed kan indarbejdes i diverse opgaver – vi gør det bare. Indtil videre er vi stadig i en omstillingsfase”, siger Bertil Dorch.

Og i omstillingsfasen er den svære del blandt andet at gøre tankesæt og handlinger konkrete, og undgå at det ender i indholdstomme klicheer. Det er samtidig en udfordring at bevare engagementet hos medarbejderne, som er essentielle for, at der kommer handling bag ordene.

For at opnå certificeringen har bæredygtighedsudvalget udarbejdet en treårig handleplan på baggrund af en personale dag for hele biblioteket, hvor vi i workshops arbejdede med at gøre verdensmålene konkrete på den organisatoriske, driftsmæssige og brugervendte plan. Handleplanen hviler på nogle dogmer, vi har formuleret som styrende for vores arbejde med bæredygtighed. Dogmerne står på to ben: ’Viden og formidling’ og ’Praksis og vaner’.

Viden og formidling

Denne del af handleplanen rummer mange eksempler på klassisk biblioteksformidling

og -aktiviteter, fx en online guide til ressourcer om FN’s 17 Verdensmål. Vi deltager også i UGE17 (bibliotekerne Verdensmåluge) med forskellige aktiviteter. Nogle står vi selv for, mens andre aktiviteter afvikles med forskellige samarbejdspartnere, fx afholdt to kollegaer fra Teknisk Service affaldssorteringsquiz på biblioteket i Odense. Derudover husede SDU’s biblioteker i Odense og Sønderborg blandt andet en pop-up genbrugsbutik, foredrag om ’Women in Science’, yoga, syværksted, byttemarked, udstilling med klimalitteratur og meget mere. Bibliotekerne i Esbjerg, Kolding og Slagelse havde mindre udstillinger, men alle campusbiblioteker var med. Vi indgår også i større projekter, blandt andet har en del medarbejdere andele i Citizen Science-projekter, som ofte indeholder bæredygtighedsaspekter, fx ’Climate Future Fiction’ og ’Søer i fremtiden’ samt et igangværende bogprojekt om medier, klima og bæredygtighed i samarbejde med Medievidenskab og Life Cycle Studies på SDU.

i *Hvad er et verdensmålscertificeret bibliotek?*

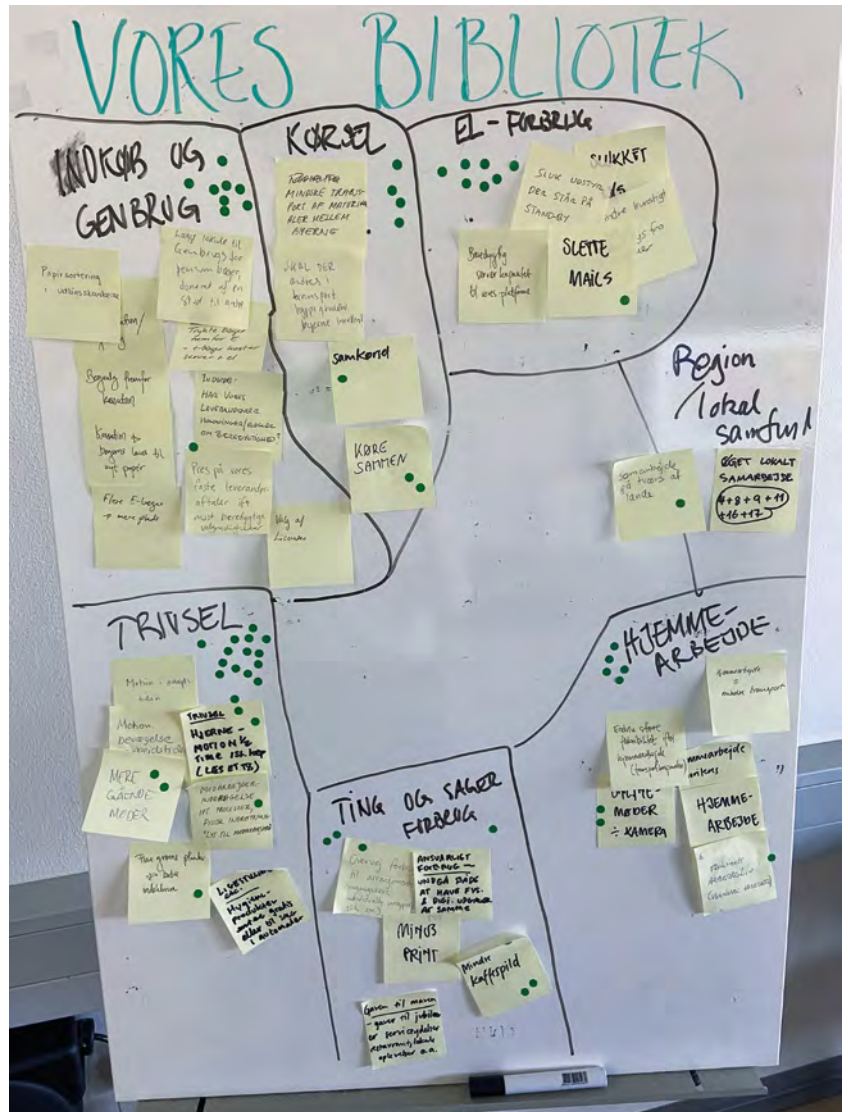
Et verdensmålscertificeret bibliotek har en godkendt og forpligtende handleplan. Danmarks Biblioteksforening, netværket DB2030 og bæredygtighedsorganisationen Chora 2030 står bag udviklingen af certificeringsprogrammet, som fungerer som en fælles ramme for bibliotekernes verdensmålsarbejde.

Programmet tager udgangspunkt i bibliotekets traditionelle opgave med at give adgang til viden, men har særligt fokus på at inddrage borgere og lokalsamfund. Samtidig skal biblioteket også selv være med til at vise vejen og arbejde for at gøre biblioteket mere bæredygtigt.

Praksis og vaner

Denne del er mere indadskuede, og vi bestræber os fx på gode kontorvaner som at slukke lys og standby-strøm. Vi opsøger viden og fakta på SDU og involverer os i tværgående arbejde, fx universitetets arbejde med klimaplanen, hvor vi deltager aktivt i universitetets netværk af klimaambassadører, som blandt andet arbejder med at inspirere kollegaer til klimavenlig adfærd og handlinger. Formålet er kontinuerligt at udfordre vores vaner, så det både opleves overkommeligt og samtidig flytter os. Til personaledagen i 2023 blev der for første gang bestilt vegetarfrrokost til alle, og stadigt flere forretningsrejser foretages med tog frem for fly.

”Vi er klart stadig i startfasen her, og vi vil gerne udfordre os selv endnu mere på praksis og vaner. Syddansk Universitetsbibliotek er indtil videre det eneste forsknings- og universitetsbibliotek, som er blevet certificeret, og hvis andre er interesserede, deler vi selvfølgelig gerne vores erfaringer”, siger Bertil Dorch.

i Bertils glories og synder

Bibliotekschef Bertil Dorch deler her egne erfaringer og udfordringer med bæredygtige hverdagshandlinger:

Tre Glories

1. Jeg benytter offentlig transport og cykler, gerne i kombination, tager fx cyklen med i toget for at undgå taxakørsel. Biblioteket har indkøbt foldecykler til samme formål.
2. Genbruger elektronik og andre forbrugsgoder så længe som muligt. Min privatbil er en Berlingo fra 2006, som får lov at køre, indtil den er helt udtjent (selvfølgelig ikke diesel). Min iPad er bulet, og mobilen har fået ny skærm flere gange.
3. Bruger arbejdstøj, genbrugstøj og sparer på nye tekstiler, der kræver meget vand at fremstille.

Tre synder

1. Jeg spiser stadig kød, om end så lidt okse som muligt, men også grønt, der kan være dyrt i vandforbrug.
2. Bruger rigelig med strøm – også når det ikke blæser.
3. Kører benzinbil.

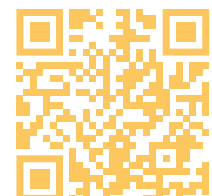

↑ Foto: Lotte Thing Rasmussen. Juni 2023: Personaledag i bæredygtighedens tegn, her workshop.

↑ Foto: Vibeke Sofie Sandager Rønnedal. Juni 2023: Personaledag. En af de mange tavler med konkrete forslag til, hvordan biblioteket kan arbejde med Verdensmålene.

Læs mere

Læs mere om bibliotekernes verdensmåls-certificering og se eksempler på tiltag

I krydsfeltet mellem tradition og transformation

DDFU's Metaforum holdt i januar en spændende temadag med fokus på fremtiden for katalogisering i biblioteksregi. Deltagerne blev oplyst om fremtiden fra såvel underviserens som udviklerens synsvinkel, og sidst – men bestemt ikke mindst – orienteret om den seneste udvikling af RDA i Danmark

□ **Emilie Ullerup**, medlem af Nationalbibliografisk Udvalg (NBU) for Det Kgl. Bibliotek og kontaktperson i European RDA Interest Group (EURIG).

Udvikling i data- og informationsmiljøer, AI, RDA og nye katalogiseringsregler og -formater; meget nyt sker i disse år for os, der arbejder med bibliotekernes metadata. Men vi har også meget godt at holde fast i, når forandringer finder sted – både når det kommer til kernekompetencer og katalogiseringspraksis. Dette krydsfelt mellem tradition og transformation blev undersøgt til Metaforums temadag "Et kig i krystalkuglen", hvor de fremmødte fik indblik i fremtidens arbejde med metadata.

Dagen startede med et oplæg fra Tove Faber (SDU) om datakvalitet, og hvad de bibliotekariske kernekompetencer kan bidrage med i nye data- og informationsmiljøer.

Tove Faber fortalte, hvordan der med enorme datamængder medfølger nye arbejdsprocesser med ny kompleksitet. Netop her har biblioteksfagfolk ifølge Faber meget at byde ind med. Vi er trænede i at forstå store data-

sæt ud fra de små enkeltdele, fordi vi netop er vant til at starte vores arbejde med helt små metadataelementer og arbejde videre herfra. Dette hjælper os med at forstå data på en anden måde end folk med mere datavidenskabelig baggrund – som hun siger: "Vi vil forstå, hvorfor tingene ser ud, som de gør". Med bibliotekarhatten medfølger ligeledes ofte en evne til at analysere, optimere, administrere og dele data – noget, der i høj grad er brug for, når mængden af data, og information generelt, hele tiden når nye højder. Der er altså tale om nogle helt grundlæggende bibliotekariske kernekompetencer, der skal bevares og fortsat trækkes på.

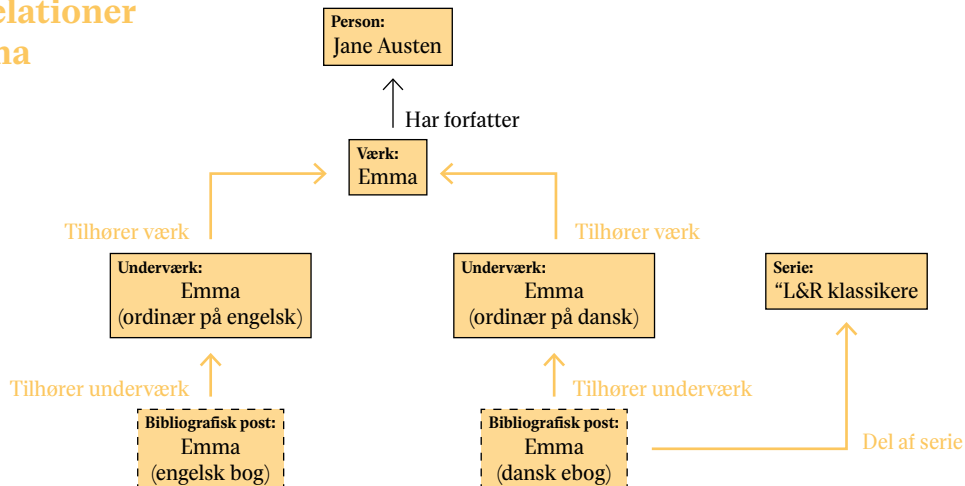
Kunstig intelligens til katalogisering

Dagens næste oplæg var et spændende eksempel på, hvordan måden, hvorpå vi arbejder med metadata, ændrer sig. Her kunne Philine Zeinert og Noah Torp-Smith fra DBC fortælle om, hvordan de arbejder med at tildele emneord til artikler ved hjælp af AI. Med konkrete eksempler viste de, hvordan en delvis automatisering af en arbejdsproces kan øge effektiviteten af katalogisering og samtidig gøre flere materialer mere søgbare. Et projekt, der talte ind i flere af Tove Fabers tidligere pointer om metadataarbejde og datakvalitet. I første omgang kan bibliotekarens kompetencer helt konkret komme i spil i administreringen og udvælgelsen af de AI-genererede emneord. Mere generelt kræver det god datahygiejne med minimale uhensigtsmæssigheder og inkonsistens, når processer skal automatiseres, og her kan katalogisatorer forstå og forbedre

Relationer

Eksempler på relationerne mellem entiteter, knyttet til henholdsvis Jane Austens Emma og Turen går til Berlin. Fra Line Jung Lindhards oplæg til Metaforums temadag "Et kig i krystalkuglen"

Eksempel på relationer til værket Emma

data. Det kræver ressourcer at skabe god datakvalitet – men prioriteres det, kan vi virkelig løfte opgaven.

Hvordan AI bliver videreudviklet og kommer til at influere vores arbejde yderligere må fremtiden vise. Men på ét punkt er fremtiden noget mindre diffus – nemlig, når det kommer til katalogisering med RDA.

Pragmatisk tilgang til RDA

Der har i umindelige tider været snakket om RDA i Danmark, men i juni 2023 blev det (endelig) officielt, at de danske katalogiseringsregler skal basere sig på RDA. På DBC er arbejdet i fuld gang, og til temadagens anden halvdel fremlagde Line Jung Lindhard (DBC) planen for den tekniske implementering, mens Hanne Hørl Hansen (DBC) præsenterede det foreløbige arbejde med den danske RDA-håndbog.

RDA (Resource Description & Access) er arvtageren til AACR2 (Anglo-American Cataloguing Rules 2), som de danske katalogiseringsregler har baseret sig på indtil nu. RDA gennemgik et gennemgribende revideringsprojekt og fik officielt en helt ny udformning ved udgangen af 2020. Det har betydet, at RDA har fået en mildt talt abstrakt karakter – formuleringer er snørklede, og reelle, klare regler og eksempler er i fåtal. Man kan altså nemt få en ide om, at RDA betyder en markant stigning i kompleksiteten af vores katalogiseringsregler. Men til temadagen præsenterede Hanne

Hørl DBC's dejligt pragmatiske tilgang til den danske implementering. Der arbejdes nemlig ud fra de grundlæggende mål: at fremme skift i datamodel, at indføre det, der giver merværdi og undlade det, der ikke giver merværdi og ikke anvendes bredt.

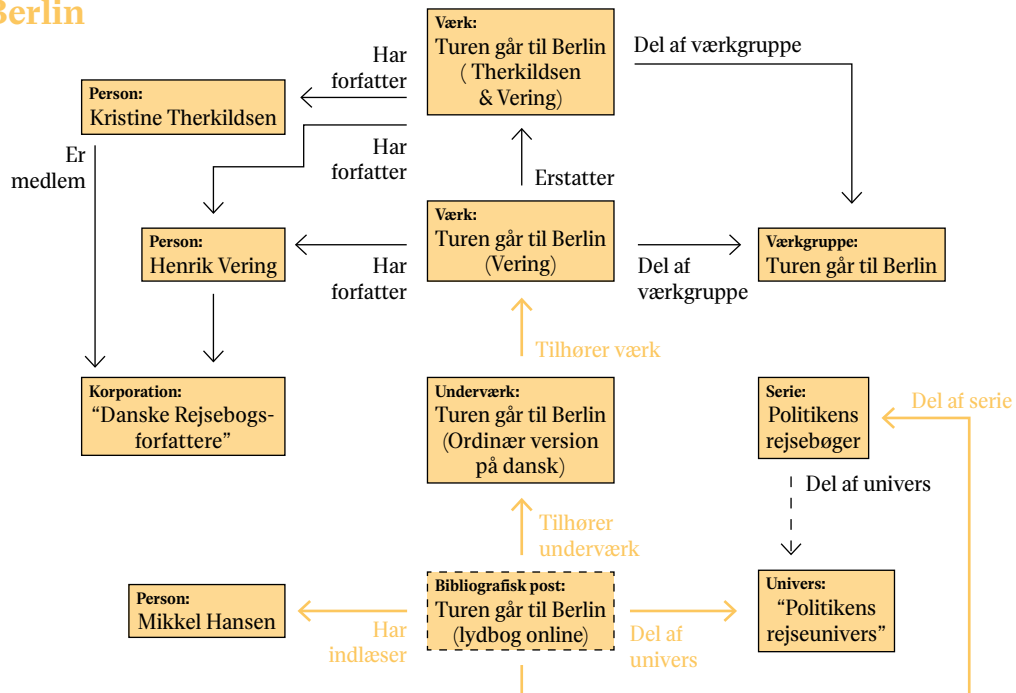
Dette betyder, at vi på mange måder kommer til at fortsætte med at katalogisere, som vi plejer. RDA's ukonkrete karakter betyder, at der er et stort rum for tilpasning til national kontekst, og i Danmark vælger vi altså som udgangspunkt at fortsætte vores praksis – men med de ændringer og opdateringer, der giver mening og merværdi.

Ny dansk datamodel

Og hvad er det så, vi vil med RDA? I den danske implementering af RDA ses igen koblingen mellem tradition og transformation. For selvom mange regler kommer til at ligne de traditionelle danske regler, så skal RDA's datamodel fremtidigt anvendes i Danmark – en datamodel, der er udviklet til et langt mere tidssvarende data- og informationsmiljø end den, vi arbejder ud fra i dag.

Groft sagt baserer vi i dag fortsat vores arbejde på kartotekskort – dog i en digitaliseret form. Vores bibliografiske MARC-poster agerer i høj grad som en repræsentation af det materiale, vi sætter på hylden, som det gjorde sig gældende med de fysiske kort. Der er i disse bibliografiske poster traditionelt set data, der både beskriver selve materialet på idé- og

Eksempel på relationer til værket Turen går til Berlin

indholdsniveau, den konkrete udgave og de forskellige ophav.

Med den nye datamodel vil man så at sige klippe i kartotekskortet og markere dataet, så det vil tilhøre forskellige entiteter. Disse entiteter er personer, korporationer og værker (hentet fra det internationale RDA), samt en række særlige danske entiteter, der er tilføjet for at tilgodese et dansk slutbrugerbehov. Det vil konkret betyde, at data nu angives til eksempelvis at tilhøre enten det intellektuelle indhold af en udgivelse (selve værket) eller ophavet hertil (for eksempel forfatteren). Dette samt en fast struktur for, hvordan entiteterne relaterer sig til hinanden, vil gøre vores metadata langt mere fleksibel og genanvendelig.

Fremtiden er (næsten) nu

Selvom man på sin vis kan sige, at fremtiden er nu, når der er tale om RDA i dansk kontekst, så er der selvfølgelig stadig en vis tidshorisont på grund af projektets enorme størrelse. Mange trin skal trædes, før den tekniske implementering er gennemført, og vi kommer til at mærke RDA rigtigt i FFU-regi.

I første omgang sker ændringerne hos DBC, folkebibliotekerne og Det Kgl. Biblioteks Flersproglig samling. Her skal man overgå fra katalogiseringsformatet danMARC2 til danMARC3 for at arbejde i et format, der kan rumme den nye datamodel. Dette betyder også en konvertering af alle eksisterende poster samt en udvikling af alle it-systemer,

så de kan håndtere det nye format. Længere ude i fremtiden skal der selvfølgelig også laves konvertering til MARC21. Desuden skal RDA-baserede entiteter og deres relationer registreres i autoritetsposter, der skal samles i autoritetspostregisteret VERA (Verifikation af Entiteter og Relationer i Autoritetspostrepositorium). Inden VERA bliver relevant i praksis, kræver det selvfølgelig, at der bliver skabt en vis kritisk masse til repositoret, og i FFU-regi skal bibliotekssystemer desuden gøres klar til at håndtere data fra VERA. Dette er blot nogle af de mange tekniske opgaver, og hertil kommer selvfølgelig også undervisning af personale i arbejdet med den nye danske katalogiseringspraksis.

Der er altså et stykke vej til, at RDA er en fuldt implementeret del af vores daglige arbejde - som DBC's plan ser ud nu, overgår Danmark reelt til RDA i 2026. Men selvom de tekniske ændringer er store, vil mange arbejdsgange altså også bevares, netop fordi den danske fortolkning af RDA bygger videre på danske traditioner inden for katalogisering.

Selvom der sker meget nyt, ser vi altså også, at der er en fastholdelse af det, der fungerer - både, når det kommer til vores kernekompetencer som forståelse og håndtering af data, og de regler, vi arbejder efter i vores katalogiseringsarbejde. De kommende år ser altså ud til at byde på et interessant arbejde i krydsfeltet mellem nyt og gammelt, tradition og transformation.

#biblioteksblik

Forbilleder: Elektromobilet, 80'er Vogue og en "forbilledesamling" af vekslende tiders vekslende stilarter. Bibliotekerne bevarer kulturarven, så vi kan finde tilbage til der, vi kom fra, i en tid som peger i mange nye retninger.

Hvilke FFU-biblioteker følger du på Instagram?
Brug #biblioteksblik, når du søger eller selv poster noget – hvis du vil ses af os

universitetsbiblioteket

Hvordan kan biblioteket bidrage til det gode studieliv

7 Synes godt om universitetsbiblioteket Vi vil gerne vide hvordan biblioteket kan bidrage til, at du får et godt studieliv.

Derfor har vi opsat tavler på alle vores adresser (både på Københavns universitetsbibliotek og på Roskilde universitetsbibliotek) og opfordrer alle studerende til at give deres bud.

Allé ideer - store som små, er velkomne 🙌😊

I er også mere end velkomne til at skrive til os her, enten i kommentarfeltet eller ved at skrive en direkte besked.

Vi glæder os til at høre fra jer 🍀

designmuseum_bibliotek

25 Synes godt om designmuseum_bibliotek VOGUE GIVE AWAY

I denne uge er det Copenhagen Fashion Week og i den forbindelse har vi en stor stak dubletter af Vogue - britisk, fransk, amerikansk - som vi forærer væk. Der er primært tale om udgaver fra sen-70'erne og 80'erne, men også en del nyere udgaver. Max 5 stk pr næse, først til mølle.

Fra museets hovedindgang finder du os ved at gå til venstre gennem Café Format, ned i enden af bygningen, hvor du finder døren til vores smukke læsesal.

universitetsbiblioteket

Bibliotekaren når den studerende siger at de KUN bruger google til litteratursøgning

3 Synes godt om fra jettefugl og 69 andre universitetsbiblioteket Lær at søg litteratur til din opgave de rigtige steder, så bibliotekaren ikke får hjertekvababbe 😊 Tag et kursus i litteratursøgning på biblioteket og red en bibliotekar 😊 Find dit næste kursus via link i bio.

#kub #kurserpåbiblioteket #ucph #kbhuni #ucph_library #biblioteksblik #redenbibliotekar

12. januar

designmuseum_bibliotek

30 Synes godt om designmuseum_bibliotek "Forbilledesamlingen" var ryggraden i biblioteket ved åbningen i 1896 og regnedes for en af de væsentligste samlinger af sin art på verdensplan: en samling af billedmateriale, der gav et overblik over "vekslende tiders vekslende former og stilarter", og indeholdt eksempler på stort set hver eneste genstand, der hørte til de menneskelige fornødenheder. I praksis tusindvis af blade, oplæbet på karton og med kort forklarende (håndskrevet) tekst. Sirligt lagt i kasser, placeret i Kaare Klints specialdesignede reoler

dtulibrary

9 Synes godt om dtulibrary Elbil anno 1902, eller et Elektromobil, som de kaldte det på den tid. Nok er en Tesla elegant i sit udtryk, men denne? Og sig ikke, at elbiler er noget nymodens. Illustration fra bogen Elektromobilet fundet på <https://tekninskulturarv.dk>

kglakademibibliotek
Det Kongelige Akademi - Bibliotek

62 Synes godt om kglakademibibliotek Biblioteket fejrer 25 år 🎉 Kom forbi - vi serverer kaffe og kage #fødselsdagskage #bibliotekpåholmen #25år #biblioteksblik

Vis alle 6 kommentarer kaldahlmartinbodilsen Stort og velfortjent tillykke med jubilæet. 🙌🙌🙌🙌🙌🙌 lauranosz Tillykke 🙌

1. februar

Fra 200.000 tweets til klassisk humanistisk nærlæsning

□ **Max Odsbjerg Pedersen**, informations-specialist, AU Library
Helle Strandgaard Jensen, Lektor, Historie og Klassiske Studier, Aarhus Universitet.

I 2020 kombinerede vi vores fælles interesse for digital humaniora i projektet *Sesame Street at 50: The Shapes of Digital Memory*, der skulle anvende computerassisterede metoder på data fra Twitter (nu X, *red.*). Med udgangspunkt i Helle Strandgaard Jensens daværende bogprojekt om det mere end 50 år gamle amerikanske børne-tv program *Sesame Streets'* transnationale historie ønskede vi at undersøge den erindringskultur, som knytter sig til programmet på det sociale medie.

De computerassisterede metoder, vi benyttede, var relativt simple, hvilket var et bevidst valg. Vi ønskede at demonstrere, hvordan meget simple statistiske metoder kan hjælpe humanister med at fokusere deres kvalitative nærlæsning, når de forsker i omfattende strukturerede data. Denne tilgang kaldte vi 'skalbar læsning', og projektet resulterede i udgivelsen af en artikel i tidsskriftet *Memory Studies* og en tutorial på hjemmesiden programminghistorian.com.

De to historiske begivenheder, vi valgte at trække data ud på baggrund af, var da Sesame Street skiftede fra public service-kanalen PBS til det kommercielle HBO i 2015, og da programmet fyldte 50 år i USA i 2019. For

hver af de to begivenheder trak vi alle tweets ud 14 dage før og efter, der enten indeholdt "#sesamestreet" eller "sesame street" (uden hensyn til store og små bogstaver). Udtrækene blev udført gennem Twitters såkaldte API (Application Programming Interface).

Da vi startede projektet, havde vi adgang via en betalings-API, der tillod os at trække en mængde data per måned. Senere blev denne adgang gjort gratis for forskere, for så igen at blive en betalingstjeneste. I samme periode ændrede Twitter navn til X. Valget af Twitters API-løsning var afgørende, da de fleste sociale medieplatforme ikke tillader direkte adgang til deres tjenester som ren data. Derfor valgte vi Twitter, hvor vi kunne få adgang til data lovligt. Data fra API'et blev leveret i JSON-format, hvilket krævede en betydelig mængde tid at transformere til et format, der kunne arbejdes med i statistiksproget R.

En digital bro til erindringsstudier

Studier, der har beskæftiget sig med Twitter-data inden for erindringsstudier, har primært indsamlet data gennem hashtag-søgninger på Twitters hjemmeside, hvorefter udvalgte tweets er blevet analyseret. Vi ønskede at imødegå denne praksis ved at udtrække tweets, der indeholdt "#sesamestreet" og/eller "sesame street", for at undersøge i hvilken grad man gik glip af materiale ved kun at fokusere på hashtag-søgninger – den mest

udbredte metode blandt erindringsforskere. Undersøgelsen viste, at kun 9,9 procent af tweetsene i datasættet fra 2015 og 7,9 procent fra datasættet fra 2019 indeholdt hashtagget "#sesamestreet". Dette indikerer, at ved at fokusere kun på hashtags risikerer man at gå glip af en betydelig mængde materiale.

Nogle af de mange metadatafelter fra Twitters API er antallet af *likes*, svar og *retweets* et enkelt tweet har. Disse tal indikerer, hvor meget interaktion der har været med hvert tweet. På baggrund heraf kunne vi relativt nemt i R udtrække de mest populære tweets målt på disse parametre, hvilket gav os en kvantitativ begrundelse for, hvilke tweets der skulle udvælges til nærlæsning. Samlet har vi kaldt kombinationen af fjernlæsning af de 200.000 tweets og den nære læsning af de mest populære tweets 'skalerbar læsning.'

Vores metode til udvælgelse af de mest populære tweets omkring de to begivenheder resulterede i en selektion af 249 tweets, som havde høj interaktion. 129 af disse stammer fra datasættet fra 2015, og af disse omhandlede 87 skiftet fra PBS til HBO. Langt størstedelen af disse 87 tweets gjorde grin med skiftet på baggrund af HBO's store katalog af voldelige serier. F.eks. med spørgsmål om, hvorvidt Sesame Streets karakter skulle dræbes i samme hastighed, som det var tilfældet i *Game of Thrones*.

Nogle tweets var kritiske, især dem fra ikke-verificerede brugere, men langt de fleste af de 249 udvalgte tweets på tværs af de to begivenheder kom fra verificerede brugere. Verifikationen af brugere på Twitter var dengang en garanti for, at kontoen var autentisk og blev typisk tildelt sportsstjerner, politikere, kulturpersonligheder osv. Projektet kunne bidrage til diskussioner om, hvem der er gatekeepers i erindringspraksisser på sociale medier, men understregede samtidig behovet for yderligere analyser af, hvordan Sesame Street spiller en stor rolle i amerikansk erindringskultur.

Nettets foranderlighed

Twitter, som vi beskæftigede os med i 2020, har ændret sig betydeligt siden da. Salget til Elon Musk medførte, at mediet skiftede navn til X, og mange brugere forlod mediet. Derudover ændrede verifikationsprocessen sig også, så man nu skulle være betalende bruger for at opnå eller opretholde sin verificerede status. Dette giver anledning til refleksioner over, hvordan man fremover griber lignende projekter an. For eksempel vil man skulle tage højde for platformens historie samtidig med, at man forholder sig til problemstillingen. Med andre ord, hvilken generation af Twitter foregår din analyse i, og hvilken konsekvens har

det? I vores projekts tilfælde ville en analyse af nutidens gatekeepers i erindringspraksisser på Twitter/X skulle forholde sig til to vidt forskellige typer af verificerede brugere.

I projektet opnåede vi betydelige fremskridt ved at kombinere kompetencer og samarbejde på tværs. Domæneviden om Sesame Streets' historie og erindringsstudier skabte grundlaget for at udtrække et datasæt, der kunne bruges til at stille relevante spørgsmål. Vores fællesinteresse og forståelse af problemstillinger inden for digital humaniora skabte et fælles sprog, der gjorde samarbejdet frugtbar, uanset om man var ekspert i Sesame Streets' transnationale historie og erindringsstudier eller havde ekspertise i at trække data ud fra API'er og transformere det.

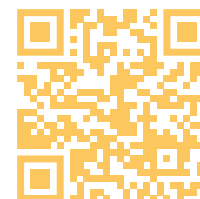
Selvom projektets resultater kun er baseret på en enkelt case og understreger behovet for yderligere lignende undersøgelser, har det bidraget med viden om, hvordan Sesame Street konkret blev husket. Derudover beskæftiger det sig med gatekeepernes rolle inden for erindringspraksis på sociale medier, som er en af de centrale diskussioner inden for erindringsstudier.

Læs mere

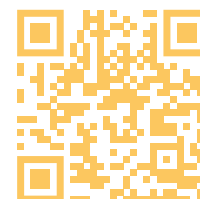

Læs om projektets resultater i tidsskriftet

Memory Studies

Læs om 'skalerbar læsning' som metode på programminghistorian.com.

i *Sesame Street*

Sesame Street er en amerikansk tv-serie for børn med dukker, såkaldte muppets, i hovedrollerne. Den skal ikke forveksles med *The Muppet Show* – dog er figuren Kermit med i begge serier. Sesame Street havde premiere i 1969 i USA og blev sendt på public service netværket PBS, inden den skiftede kanal til det kommercielle HBO i 2015. I Danmark tog man også serien til sig, der havde premiere som Sesamgade på TV2 i 2009.

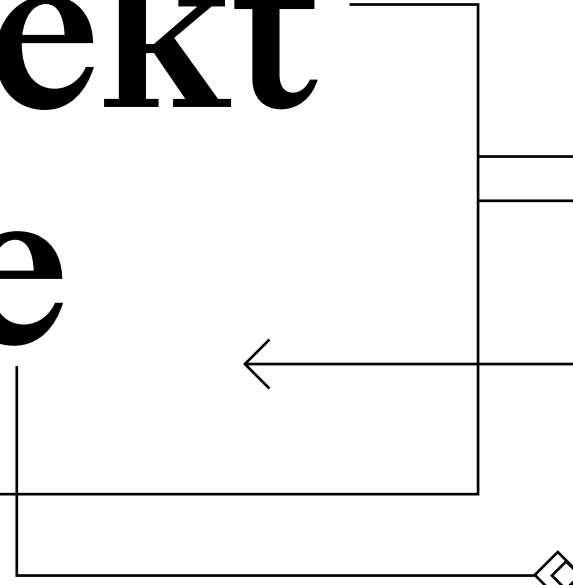
Projektgruppen til Sesame Street at 50: The Shapes of Digital Memory bestod af lektor i Historie og Klassiske studier Helle Strandgaard Jensen og Max Odsbjerg Pedersen, informations-specialist AU Library. Derudover Josephine Møller Jensen og Victor Harbo Johnston, begge studerende på AU, samt ph.d-studerende på AU Alexander Ulrich Thygesen. Projektet er finansieret af interne midler på Aarhus Universitet samt med ressourcer fra AU Library.

“ I projektet opnåede vi betydelige fremskridt ved at kombinere kompetencer og samarbejde på tværs. Domæneviden om Sesame Streets’ historie og erindringsstudier skabte grundlaget for at udtrække et datasæt, der kunne bruges til at stille relevante spørgsmål.

↓ Foto: Karsten Paulick, Pixabay. Sesame Street er en amerikansk tv-serie for børn, som blev sendt første gang i 1969

Nyt projekt skal løfte unges informations- kompetencer

De unges informationskompetencer er ikke gode nok, og udviklingen inden for AI kan potentielt gøre udfordringerne større. Sådan lyder det fra Tænkertanken Fremtidens Biblioteker, der leder et nyt statsstøttet projekt, som gennem tværgående samarbejde skal skabe større viden og trædesten til nye undervisningsmetoder

□ Rasmus Hage Dalland, redaktør REVV

Tænkertanken Fremtidens Biblioteker leder et nyt storstilet projekt, der i bredt samarbejde med partnere i bibliotekssektoren skal danne afsæt for en forbedring af de unges informationskompetencer. 'Fremtidens informationskompetencer i lyset af AI', som projektet hedder, har for nylig modtaget 1,6 millioner kroner fra Slots- og Kulturstyrelsen. Formålet er at tilvejebringe ny viden og på den baggrund bidrage med at definere nye undervis-

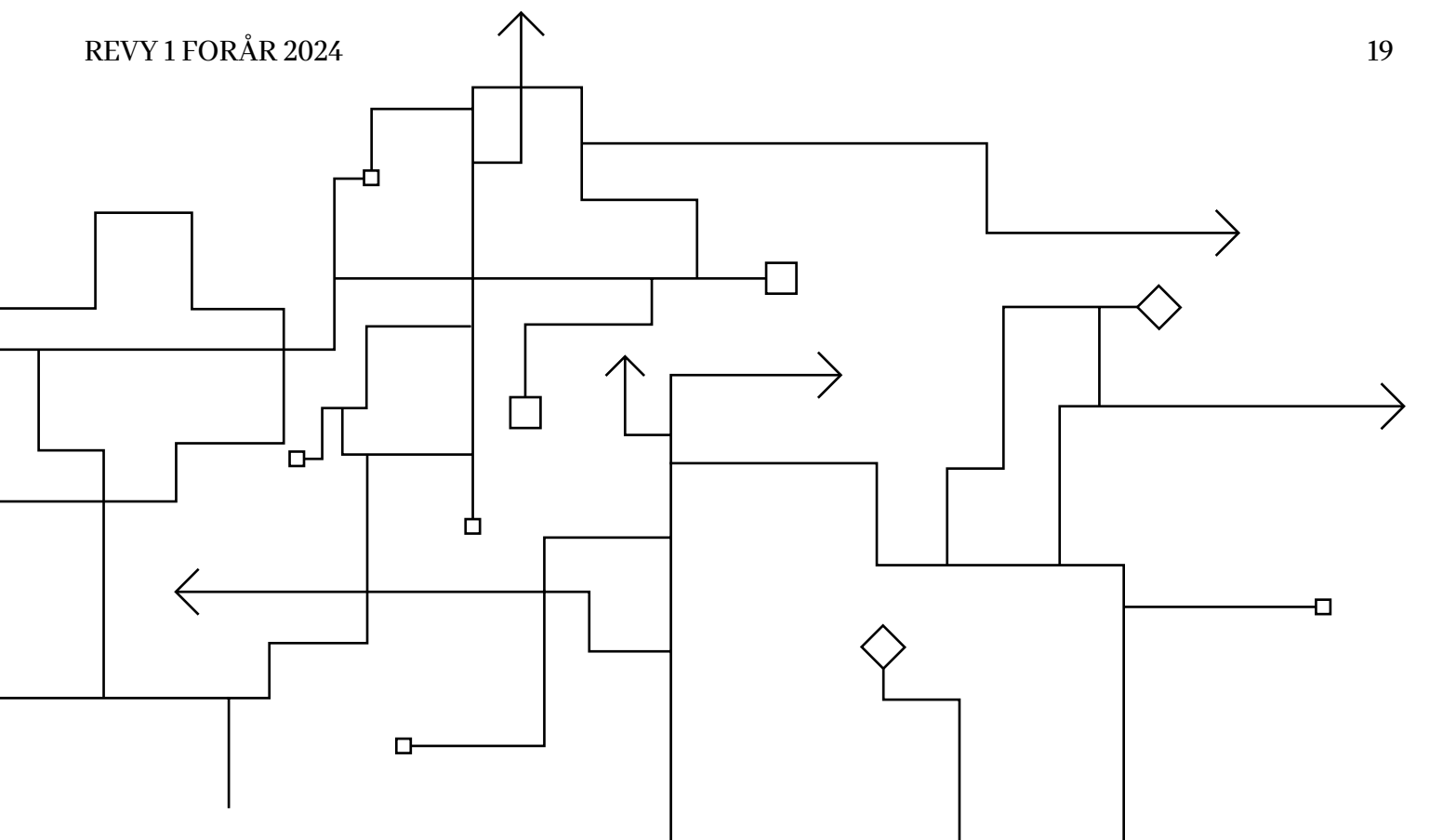
ningsmetoder, der rustet de unge mennesker til at finde, anvende og forholde sig kritisk til information i en digital tidsalder.

"Vi ser et kæmpestort behov for at få løftet informationskompetencerne blandt elever og studerende," siger projektleder Simon Rosenstand.

"Kort fortalt ser det skidt ud. Over hele linjen er de unge ikke skarpe nok. Og det er problematisk, fordi gode informationskompetencer er helt grundlæggende for at klare sig godt i uddannelsessystemet. Og hvis vi skal op på de høje nagler, er manglende informationskompetencer også et demokratisk problem. At kunne finde valid information og forholde sig kritisk til den er vigtigt for at deltage som oplyst borger i et moderne demokrati."

Udfordring med udfordring på

Som forundersøgelse til projektet udgav Tænkertanken Fremtidens Biblioteker i samarbejde med DFFU og Silkeborgbibliotekerne et

litteratur-review i foråret 2023, der afdækker de unges informationskompetencer på tværs af uddannelsestrin. Forskningslitteraturen blev kvalificeret gennem workshops med fagfolk fra biblioteksbranchen, og konklusionerne er tydelige: De unges informationskompetencer er under pres.

Selvom forundersøgelsen viste, at de unge er dygtige brugere af digitale services, var det også tydeligt, at de er ukritiske i deres brug af dem, ligesom de mangler søgestrategier og har svært ved at omsætte information til en faglig kontekst. Udfordringer, der ikke er blevet lettere med eksplosionen i nye AI-værktøjer, siger Simon Rosenstand.

”Siden vi lavede forundersøgelsen er vi så blevet overhalet indenom af AI med værktøjer som fx Chatgpt. Og selvom det er for tidligt at sige noget skråsikkert om AI's indflydelse, så har vi og andre fagfolk en formodning om, at de nye værktøjer allerede har ændret de unges digitale informationsliv og skubber sådan noget som kildekritik lidt i baggrunden. Hvis vi allerede inden AI havde en udfordring, så kan man sige, at vi nu har en udfordring med en udfordring på. Og det skærper kun behovet for at gentænke undervisningen i informationskompetence.”

Bibliotekernes rolle

Det nye projektsamarbejde involverer et bredt udsnit af partnere fra den danske bibliotekssektor og er målrettet unge fra folkeskolens udskoling over ungdomsuddannelserne til de videregående uddannelser.

i *Fremtidens informationskompetencer i lyset af AI*

Projektet 'Fremtidens informationskompetencer i lyset af AI' er støttet med 1,6 millioner kroner af Slots- og Kulturstyrelsen.

Projektet er et samarbejde mellem følgende partnere fra bibliotekssektoren:

- Algoritmer, Data og Demokrati - ADD-projektet
- Danmarks Biblioteksforening
- Bibliotekschefforeningen
- Gymnasiernes, Akademiernes og Erhvervs-skolernes Biblioteksforening
- Pædagogisk Lærings Center Forening
- Danske Fag-, Forsknings- og Uddannelsesbiblioteker
- DM din akademiske fagforening
- Koldingbibliotekerne
- Køge Bibliotekerne
- Biblioteket Sønderborg
- Silkeborg Bibliotekerne
- Herning Centralbibliotek
- VIA Bibliotekerne
- Det Kgl. Bibliotek

Projektet løber frem til midten af 2025

“ Hvis vi allerede inden AI havde en udfordring, så kan man sige, at vi nu har en udfordring med en udfordring på. Og det skærper kun behovet for at gentænke undervisningen i informationskompetence.

– Simon Rosenstand

Og det tværgående samarbejde er helt centralt for at få løftet de unges informationskompetencer, forklarer Lotte Hviid Dyrbye, daglig leder i Tænk tanken Fremtidens Biblioteker.

”Der er flere ting på spil. Generelt mangler der en fælles tværgående opfattelse af, hvad de unge egentlig skal kunne. Samtidig er der ikke særlig stor strategisk og politisk opmærksomhed på, hvad væsentlige kompetencer er, og elever og studerende kan heller ikke rigtig se relevansen. For dem er informationskompetencer meget knyttet til opgaveskrivning – men de kan ikke se, hvorfor de skal undervises i det. Og så er det jo svært at sikre informationskompetencer hos de unge op igennem uddannelsessystemet. Så det er vigtigt at skabe samarbejde på tværs og have et fælles sprog,” siger hun.

”At sikre informationskompetencer er jo en kerneopgave for bibliotekerne, men mange steder er opgaven hverken klart defineret eller placeret. Nogle steder ligger den hos dansk lærere eller samfundsfaglærere, som jo også er optaget af andre ting. Så det er vigtigt, at bibliotekerne spiller ind i den her agenda, og for at gøre det er det selvfølgelig væsentligt at vide, hvad behovet er.”

Resultater allerede i 2024

Lotte Hviid Dyrbye og Simon Rosenstand forklarer, at projektet samler partnere på tværs af både uddannelsestrin og biblioteksvæsen. Tænk tanken Mandag Morgens ADD-projekt (Algoritmer, Data og Demokrati) forestår projektets vidensdel. De øvrige partnere, der bl.a. tæller en række folke-, gymnasie- og uddannelsesbiblioteker, faglige foreninger og andre interessenter, herunder DFFU, vil kvalificere projektets arbejde både fra et tværgående, praksisnært perspektiv og fra et mere strate-

gisk perspektiv. De er med til at kvalificere den viden, der bliver indsamlet, og til at omsætte den til greb og metoder til den fremtidige undervisning i og formidling af informationskompetencer.

”Projektet går på tre ben,” forklarer Lotte Hviid Dyrbye.

”For det første er der vidensgrundlaget, og dertil en eksportdel med fokus på, hvilke kompetencer, der er behov for, og hvordan vi får sat et større strategisk fokus på væsentligheden af dem. Og det sidste ben, vi kalder vi ’trædesten til undervisning og metoder’, som knytter sig til, hvordan den viden kommer ud at leve i praksis.”

I projektets indledende fase vil man koncentrere sig om at indsamle viden og lave strategiske pejlemærker for forskellige indsatser, og projektgruppen forventer at kunne fortælle om de første findings mod slutningen af 2024. I begyndelsen af 2025 forventer man at have de første trædesten til nye undervisningsmetoder, inden projektet formelt afsluttes i midten af 2025.

i *Litteratur-review om informationskompetencer på tværs af uddannelsestrin*

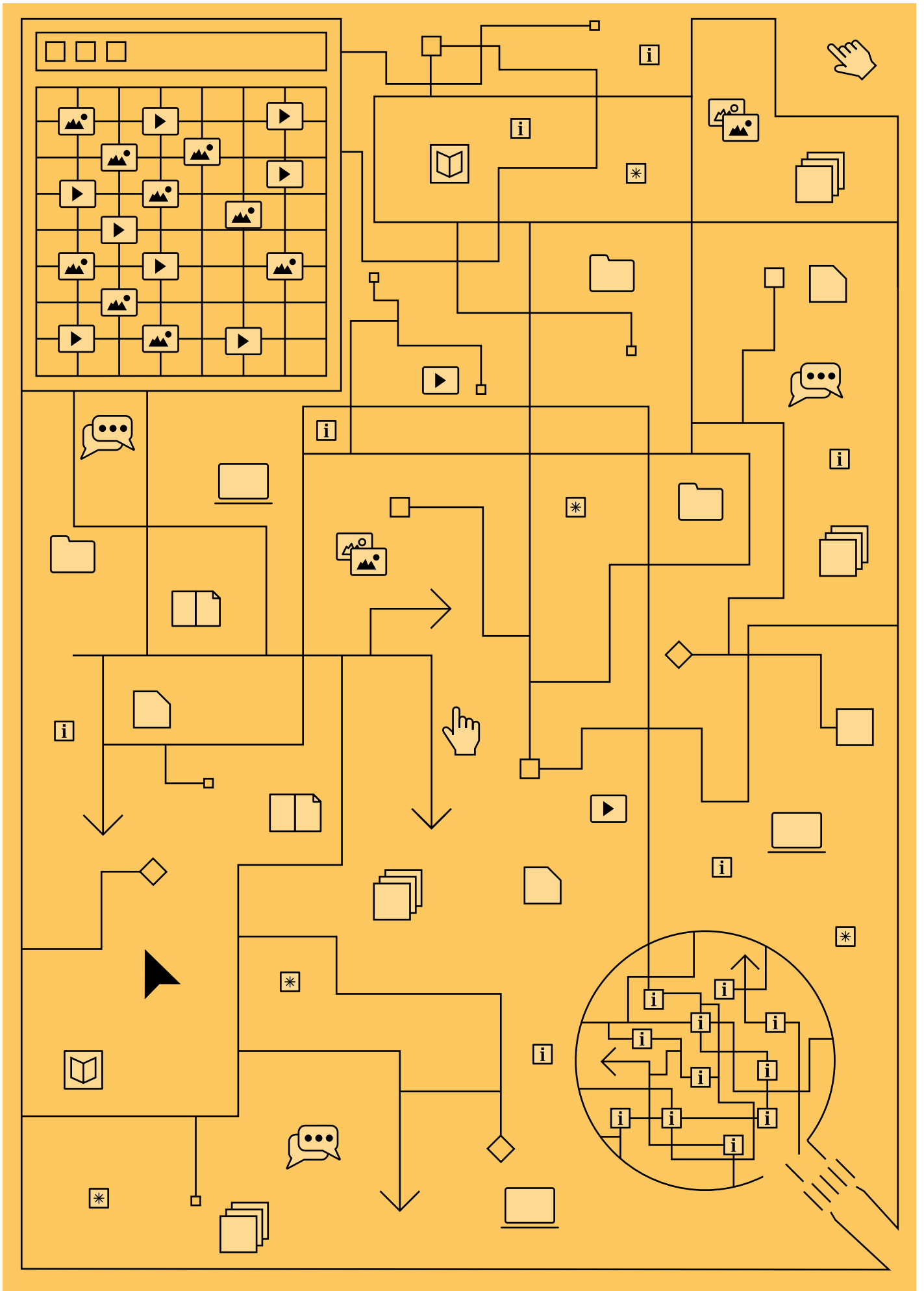
Som forundersøgelse til projektet ’Unge informationskompetencer i lyset af AI’ udgav Tænk tanken Fremtidens Biblioteker i samarbejde med DFFU og Silkeborg Bibliotekerne et litteraturreview i foråret 2023, som havde til formål at afdække unges informationskompetencer på tværs af uddannelsestrin.

Store dele af den inkluderede litteratur kommer fra projekter foretaget af bibliotekerne. Forundersøgelsen peger blandt andet på, at folkeskoleelever har tendens til at overvurdere deres informationskompetencer og ikke forholder sig kritiske nok til den information, de finder.

Samme tendens ses blandt elever på ungdomsuddannelserne, som dog er gode til at anvende digitale ressourcer, men ikke i faglige sammenhænge. For studerende på videregående uddannelser ses udfordringer med at søge hensigtsmæssigt, indsnævne problemstillinger og reflektere over søgeresultaterne – og derudover er de ikke tilstrækkeligt åbne over for tvivl og tvetydighed.

På alle uddannelsestrin gælder, at de unge ikke forholder sig kritisk nok til den information, de søger frem, særligt i forhold til internetkilder. Udvælgelsen af kilder sker i høj grad på baggrund af instinkter og tilfældigheder.

Fælles for de tre uddannelsestrin er, at biblioteker og bibliotekarer spiller en central rolle i at formidle og undervise i informationskompetencer.

Diamant- jubilæum

I nyere tid har 'Den Sorte Diamant' været synonym med Det Kongelige Bibliotek, og i år kan den ikoniske kulturinstitution fejre sit 25-års jubilæum

□ **Rasmus Hage Dalland**, redaktør REVY

Siden midten af 1600-tallet havde Det Kongelige Bibliotek haft plads forskellige steder på Slotsholmen, men blev flyttet til sin nuværende placering ved havnefronten i 1906 til en bygning tegnet af Hans J. Holm.

Grundet ønske om en modernisering af Det Kongelige Biblioteks fysiske rammer, udskrev Kulturministeriet i 1993 en europæisk arkitektkonkurrence for at finde den rette udformning til bibliotekets nye udbygning. Det danske arkitektfirma Schmidt, Hammer og Lassen vandt konkurrencen, og daværende kulturminister, Jytte Hilden, gav bygningen sit folkelige navn, da hun så modellen af vinderprojektet og udbrød: "Det ligner en sort diamant."

Hun indmurede selv den første grundsten til det nye bibliotek, der blev lagt den 7. oktober 1996. Diamanten åbnede for offentligheden i 1999.

Biblioteket er kulturpolitikens hjørnesten

Udbygningen af det Kongelige Bibliotek førte andre forandringer med sig. Udover at fortsætte indsamlings- og bevaringsopgaver til gavn for forskning og studier, skulle den nye bygning nemlig også i højere grad fungere som kulturinstitution for et bredt publikum med udstillinger, foredrag og koncerter. På den

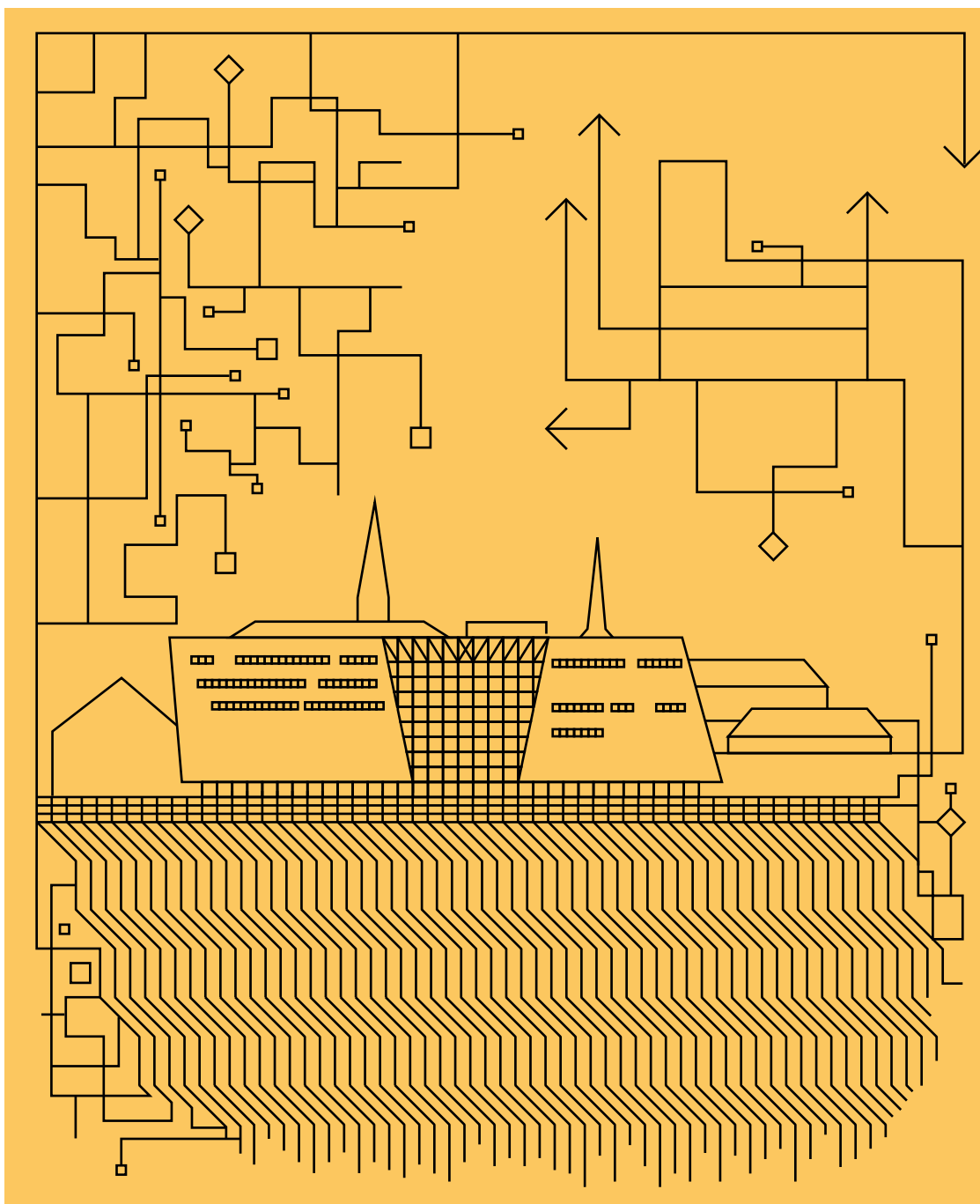
måde har Diamanten været med til at omfor- tolke biblioteket som rum – og måske været inspiration til en udvikling, man mærker mange steder i det danske bibliotekslandskab.

REVY har spurgt daværende kulturminister og forhenværende kulturchef i Den Sorte Diamant, Jytte Hilden, om bibliotekets betydning for dansk kulturliv.

Hvorfor var det vigtigt, at Den Sorte Diamant blev mere end et bibliotek, men også et sted for kulturelle aktiviteter i det hele taget?

"Jeg starter altid med at sige: æres den, der æres bør. Og det var Erland Kolding Nielsen, der som direktør for Det Kongelige Bibliotek i midten af 1980'erne havde en idé om, at man skulle lave biblioteket til noget andet og mere end et sted med kloge skrifter. Som jeg husker det, blev der holdt et møde i forskningsbibliotekarernes fagforening, hvor jeg som socialdemokrat deltog sammen med Ole Bernt Henriksen, som var konservativ. Vi skulle så fortælle, hvad vi ville med Det Kongelige Bibliotek. Og det blev et forrygende slagsmål den halve nat, hvor jeg endte med at forfægte, at der skulle være Anders And-blade, og Bernt Henriksen endte med at mene, at der kun skulle være encyklopædier fra Oplysningstiden.

Det var simpelthen starten, den nat på en herregård midt på Sjælland. Jeg bakkede op om den idé, at Det Kongelige Bibliotek kunne være noget andet end det, det hidtil havde været. Når verden flytter sig, så må vi andre jo flytte med. Og verden spurgte efter andet end bøger. Det var mit grundsynspunkt, at biblioteket ikke kun skulle være for de lærde med en guldring på venstre pegefinger. Og biblioteket skal stadig flytte sig."

Hvorfor er biblioteket som institution en god ramme om kulturen?

”For mig har biblioteket altid været hjørne-
stenen i kulturpolitikken. Et sted, hvor du kan
hente viden og indsigt, udvide din horisont og
skabe forståelse for det samfund, du lever i. Og
når det samfund flytter sig og ændrer sig, skal
du flytte med – og det skal bibliotekerne også.”

*Hvad er du mest stolt over ved etableringen af
Den Sorte Diamant?*

Nu er jeg over 80, og jeg sidder stadig og
undrer mig over, at Det Kongelige Bibliotek
blev min skæbne. Først var jeg med til det
der herlige møde midt i 1980'erne. Så blev jeg
kulturminister og kom til at sidde for borden-

den, hvor vi skulle vælge projektet. Så fik jeg
navngivet det til 'Den Sorte Diamant', da vi
viste det frem for den undrende offentlighed.
Og så blev jeg kulturchef. Man kan næsten
ikke ønske sig mere vel? Så jeg har en glæde
ved, at den måde jeg tænker og tolker bibliote-
ket på, er blevet til noget. Og så er jeg da også
jævnt stolt over ordet 'den sorte diamant' – jeg
siger til børnebørnene, at de bare har at sige
til deres børnebørn, at mormor fandt på det.
Det, der er ret genialt ved navnet, hvis jeg selv
skal sige det, er at det var en særlig bygning,
der skulle begynde en særlig historie og fik et
særligt navn. Og de tre ting passede i den grad,
så projektet lykkedes ud over alle grænser. En
meget lykkelig metamorfose. Og det er jo ikke
så tit, mennesker får lov til at være med til det.

Stafetten

– Fra min stol

 Sendt
videre fra:

Jesper Ølsgaard, bibliotekar, Det Kgl. Bibliotek, AU Library

 Sendt
videre til:

Ida Lunde Jørgensen, informationsspecialist, AU Library
ARTS, Det Kgl. Bibliotek

I sommer startede jeg på Det Kgl. Bibliotek som informationsspecialist på AU Library ARTS, på DPU i Emdrup. Her arbejder jeg med undervisning og vejledning i informationssøgning, datamanagement og akademiske kompetencer.

Inden jeg kom til DPU, arbejdede jeg i ti år som forsker og underviser på CBS, hvor jeg har haft særligt fokus på at udvikle de studerendes akademiske kompetencer. Jeg kommer ikke selv fra et akademisk hjem, og derfor har det været vigtigt for mig at italesætte de uskrevne 'regler' i akademisk arbejde for de studerende. Det kan være med til at udjævne nogle af de uligheder, der er, og i virkeligheden er det noget, jeg oplever, alle har glæde af.

Jeg har altid haft en meget åben dør for de studerende, og derigennem har jeg lært dem at kende som hele mennesker. Det har gjort mig opmærksom på nogle af de ting, der har indflydelse på, hvordan de studerende lærer – f.eks. **vores fantastiske neurodiversitet**, men også at nogle lever med sorg, angst og depression, som har betydning for deres studieliv. Da jeg ikke selv ser typisk dansk ud, oplever jeg også at nogle studerende med minoritetsbaggrund udser sig mig som en at sparre med.

På den måde har jeg arbejdet med diversitet og trivsel i mange år. Og helt generelt er jeg optaget af, hvordan man støtter andre i at få mod på og succes med det, de skal.

Her i Emdrup har jeg for nylig, sammen med mine kollegaer, igangsat et mindre projekt om vores studerendes forudsætninger og biblioteksbrug. Målet er, at vi, ved at blive klogere på vores studerende, kan udvikle mere målrettet og inkluderende undervisning og vejledning.

 Sendt
videre til:

Joshua Kragh Bruhn, specialkonsulent, CBS Bibliotek

Lige nu er jeg sammen med gode kolleger i DFFU i gang med at lægge sidste hånd på årets vinterinternat, som løber af stablen ultimo februar.

I det hele taget fylder det at ideudvikle, planlægge og afvikle arrangementer meget i mit årshjul. Udover DFFU, som hvert år står bag et vinterinternat og et årsmøde (plus det løse), med alt hvad det indebærer af store og små opgaver, er jeg også som formand for FLIPD med til at arrangere en årlig temadag (plus det løse). Og her på CBS har jeg i efterhånden flere år arrangeret såkaldte *CBS Library Talks*, hvor vi inviterer forskere til at fortælle om deres forskning i vores dedikerede event space.

Det sjove, men også det mest udfordrende for mig, er den ofte meget lange proces, der leder op til det færdige program. Det starter altid kaotisk ud, men på magisk vis ender vi altid med et program, som hænger sammen, og med gæster som leverer varen. Og jeg går altid fra arrangementerne som et meget klogere menneske – det håber jeg også, at andre gør.

Jeg skal netop i gang med at udtænke en ny udgave af CBS' **studiestartsprøve i akademisk redelighed**, som nye studerende (ca. 6000 pr. år) skal bestå for at kunne gå videre i deres studier. Jeg har skrevet kurset, som nu kører på fjerde år, hvilket betyder, at alle nuværende studerende har taget kurset. Det er ret spøjst at tænke på, at mit kursus er det eneste kursus, som alle har til fælles.

Jeg har faktisk lige indsendt et abstract til konferencen *Creating Knowledge* netop om effekten af studiestartsprøven. Jeg håber, det bliver antaget.

 Sendt
videre til:

Maria Pertou Østergaard, akademisk medarbejder,
Medicinsk Bibliotek på Aalborg Universitetshospital

Der er virkelig aldrig en kedelig dag i maskinrummet på Medicinsk Bibliotek på Aalborg Universitetshospital. Efter ti år kommer det stadig bag på mig. Registrering af forskning, som er mit primære arbejdsområde, lyder måske ikke så ophidsende, men der er utrolig mange aspekter af opgaven, som hele tiden er under udvikling. **Bibliometriske analyser** efterspørges for eksempel mere og mere.

I øjeblikket er der også et stort fokus på Open Access. Både for forskerne og for os der registrerer. Det virker meningsfuldt at sikre, at forskningen kommer ud til så mange som muligt, men forlagene gør det ikke altid nemt.

Synlighed er et nøgleord i de arbejdsgrupper, jeg er en del af for tiden. Det gælder både, når fokus er at synliggøre dansk forskning i Danmarks Forskningsportal, og helt lokalt når vi i biblioteket overvejer, hvordan vi sikrer os, at alle vores brugere kender til vores services. Efterhånden foregår meget af vores arbejde digitalt, men i går var det min tur til at holde et kort oplæg på gammeldags maner for de nye hoveduddannelseslæger med titlen "Hvad kan Medicinsk Bibliotek gøre for dig?". Det er altid en god øvelse, og det er rart at se folk i øjnene.

På biblioteket tilbyder vi litteratursøgninger for alle ansatte og i middagspausen diskuteres der lystigt, hvordan en indkommen søgning kan bygges op, så den er helt præcis. "Djævlen ligger i detaljen," og mine kolleger er eksperter i at løse de detektivopgaver, som søgningerne ofte er. Det er en fornøjelse at overvære.